

مقیاس‌های شاعرانه در شعر معاصر

دکتر احمد ذاکری، دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج
فاطمه‌ی بافقی زاده، کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی

حکیمہ

مقیاس‌های شاعرانه در ادب فارسی یکی از آرایه‌های زیبایی ادبی و عنوانی نو مربوط به دانش بدیع است که برای نخستین بار در نشریه‌ی ادبیات دانشگاه تبریز زمستان 1384 شماره‌ی 197 به وسیله‌ی نگارنده معرفی گردیده است.

در این مقاله هدف از تحقیق، شناسایی، بررسی و تحلیل علمی مقیاس‌های شاعرانه در شعر معاصر است. پس از مطالعه‌ی آثار شاعران معاصر منتخب و گردآوری و بررسی نمونه‌ها، مشخص شد که شاعران معاصر نیز از این آرایه‌ی ادبی بهره جسته‌اند و نوآوری در ساختار و محتوای این آرایه در روزگار ما بیشتر دیده می‌شود. فراوانی این آرایه در آثار سیمین بهبهانی، حمید سبزواری، مهدی اخون ثالث و استاد شهریار پیش از دیگر شاعران منتخب است.

کلید واژه‌ها

شعر معاصر، و استههای عددی، مقیاس‌های شاعرانه، مقیاس‌های نمادین، سک هندی

مقدمه:

یکی از زیباترین و دلنشیں‌ترین بخش‌های ادبیات فارسی، شعر است. شاعران همواره کوشیده‌اند با استفاده از آرایه‌های ادبی علاوه بر جنبه‌های کلامی و مفهومی شعر، مخاطب خود را از لذت ادبی هم بهره‌مند کنند. یکی از این آرایه‌های زیبای ادبی، مقیاس شاعرانه است که در رباعی یاد شده در نعت پیامبر اکرم(ص) دو بار به چشم می‌خورد.

مقیاس‌های شاعرانه عنوانی بدیعی است که نخستین بار در ادب فارسی به وسیله‌ی نگارنده در نشریه‌ی دانشکده‌ی ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تبریز زمستان ۱۳۸۴، به شماره‌ی مسلسل ۱۹۷ در مقاله‌ای علمی و پژوهشی با عنوان «مقیاس‌های شاعرانه» و «سبک هندی» به طور مفصل معرفی گردیده است. در آن مقاله آمده است : مقیاس‌های شاعرانه یکی از آرایه‌های زیبای ادبی است که تا کنون ناشناخته مانده و کمتر کسی به واجست آن پرداخته است. این آرایه‌ی ادبی در دستور زبان فارسی چندان مورد بررسی قرار نگرفته ولی برخی دستورنگاران متوجه آن شده و از آن با عنوان‌های وابسته‌های عددی، روشنگر، صفت شمارشی مرکب، ضمیر، رابطه‌های کلی عددی یاد کرده‌اند. (ذاکری، ۱۳۸۴: ۱۰۹)

سابقه‌ی وجود این آرایه‌ی ادبی از آغاز شعر فارسی تا به امروز است. در مقاله‌ی یاد شده نمونه‌های بسیاری از سبک خراسانی و عراقی ارائه گردیده است ولی اوج آن را در روزگار سبک هندی اصفهانی و تا حدودی در شعر معاصر ایران باید دانست. (همان، ۱۱۰)

مقیاس‌های شاعرانه

«مقیاس‌های شاعرانه در ادبیات فارسی، مقیاس‌هایی هستند که جنبه‌ی قراردادی و از پیش تعیین شده ندارند.» (همان، ۱۱۶). این مقیاس‌ها مانند مقیاس‌های دستوری کلیشه‌ای و ثابت نیستند. شاعر این مقیاس‌ها را با بهره‌گیری از ذوق هنری، تخیل و عواطف خود می‌آفریند و بدون در نظر گرفتن هنجارهای عادی ذهنی و زبانی به تصویرسازی می‌پردازد تا مخاطب شعر

خود را از لذت ادبی بیشتری بهره‌مند کند. در حقیقت این مقیاس‌های شاعرانه مقیاس‌هایی ناشناخته هستند که با مطالعه‌ی آثار شاعران هنرمند می‌توان آن‌ها را یافت.

ویژگی‌های مقیاس شاعرانه:

- 1- «مقیاس‌های شاعرانه و هنری همانند مقیاس‌ها و روشنگرهای جهانی یا ملی اندازه یا مقدار دقیق مورد قیاس و محدود را مشخص نمی‌کنند.» (همان، 115). وقتی می‌گوییم: «صد شبستان شمع یا لبی باده» مقیاس‌های: «شبستان و لب» بر مقدار یا اندازه‌ی ثابت و معینی برای مورد قیاس‌های: «شمع و باده» دلالت ندارند.
- 2- در مقیاس‌های شاعرانه از مقیاس‌های شناخته شده‌ی دستوری چه مقیاس‌ها و روشنگرهای عددی و ریاضی گونه که بر مقدار و اندازه‌ی ثابت و معینی از محدود دلالت دارند و چه مقیاس‌ها و روشنگرهای شناخته شده غیر ریاضی که آن‌ها هم تعریف شده هستند و برای محدوده‌ای خاص کاربرد دارند، در جای خود استفاده نمی‌شود. این هنجارشکنی ذهنی و زبانی به کمک محدود یا مورد قیاس صورت می‌گیرد و به جای محدوده‌ای خاص و تعریف شده که عینی و حسی هستند از محدودها و مورد قیاس‌های جدید و انتزاعی استفاده می‌شود. چنانچه در مقیاس‌های شاعرانه «یک پیاله توان، صد گله آه یا جرعه‌ای صبر» مقیاس‌های: «پیاله، گله و جرعه» به جای مورد قیاس‌هایی نظیر: «شیر، اسب و آب»، برای مورد قیاس‌های جدید و بیگانه‌ای چون: «توان، آه و صبر» به کار رفته است.
- 3- در مقیاس‌های شاعرانه، شاعر محدودیتی در گزینش مقیاس‌ها ندارد و آزاد است مطابق ذوق و عواطف هنری خود به آفرینش مقیاس مورد نظرش پردازد. چنان چه برای بیان مورد قیاس‌هایی مانند: «خشم، غم یا افسردگی» شاعر از مقیاس‌های شاعرانه‌ی «دو ZX، Rستم و خزان» استفاده کرده است و این گونه بیان کرده است: «دو ZX خشم، یک Rستم غم و صد خزان افسردگی».«

۴- مقیاس‌های شاعرانه از نظر ارتباط با مورد قیاس دو گونه هستند:

الف- «گروهی از مقیاس‌های شاعرانه با مورد قیاس خود مرتبط هستند.» (همان، ۱۱۵)

مانند: «یک پنجه ساز، یک مژه خفتن، یک دل عشق» که در این نمونه‌ها ارتباط زدن ساز با پنجه، برهم قرار گرفتن مژه هنگام خواب و مرکز عشق بودن دل دیده می‌شود.

ب- گروهی از مقیاس‌های شاعرانه با مورد قیاس خود هیچ ارتباطی ندارند ولی لطافت و زیبایی خاص خود را دارند. مانند: «یک آسمان بیگانگی، یک قطره نور.»

۵- «مقیاس‌های شاعرانه گاهی بر کثرت و گاهی بر قلت دلالت دارند، با آن که عدد و صفت شمارشی آن‌ها ممکن است یکسان باش.د» (همان، ۱۲۱) برای بیان کثرت مانند: «یک فلک بی‌رحمی، یک طوفان مخافت». برای بیان مفهوم قلت مانند: «جرعه‌ای صبر، یک نفس زندگانی».

۶- گاهی مقیاس‌های شاعرانه مفهوم تمام و کمال را می‌رسانند. مانند: یک دل عشق، یک تن هوس، یک روح بی‌پروای.

۷- در برخی از مقیاس‌های شاعرانه بدون آوردن عدد، «ی» وحده و نکره یا برخی صفات مبهم، مفهوم عدد به صورت مبهم تداعی می‌شود. مانند: «خرمن خرمن گرسنگی و فقر، شط در شط آدمی، فرسنگ‌ها دیوانگی». در همه‌ی این موارد می‌توان صفت مبهم «چند یا چندین» را جایگزین نمود: «چندین خرمن گرسنگی و فقر، چند شط آدمی، چندین فرسنگ دیوانگی».

أنواع مقیاس‌های شاعرانهی مرتبط با مورد قیاس:

برخی از مقیاس‌های شاعرانه با مورد قیاس خود ارتباط معنایی خاصی دارند. چگونگی و نحوه‌ی برقراری این ارتباط در این مقیاس‌ها متفاوت است. بنابراین مقیاس‌ها در انواعی شامل: تلمیحی، نمادین، متناقض نما، ملزم و لازم، کنایی، مکانی، تشبيهی، مجازی، آلی و ترادفی

تقسیم شده است. ضمن تعریف هر نوع، نمونه‌های ادبی آن بیان می‌شود.

۱- مقیاس‌های تلمیحی:

برخی از مقیاس‌های شاعرانه با مورد قیاس خود ارتباط تلمیحی دارند و تداعی کننده‌ای دانسته‌ای مذهبی، تاریخی، فرهنگی، اساطیری و... می‌باشند.

صد طور کلیم محو یک جلوت تو

مأمور که نشکند کسی خلوت تو

(زبان و ادبیات فارسی، عاکف قزوینی: 239/1385)

صد کعبه خلیل مست یک سلوت تو

چبریل امین به پاسبانی درت

هزار شام اسارت، هزار شام ستم

(کاروان سپیده، سبزواری: 22/1؛ سروده‌ی سبزواری: 94/7)

۲- مقیاس‌های نمادین:

گروهی از مقیاس‌های شاعرانه با مورد قیاس خود ارتباط نمادین دارند و مقیاس، نمادی از مورد قیاس می‌باشد.

یک فلک بی‌رحمی و یک بحر موج شور و یک طوفان مخافت را.

با دو جنت مهر و یکرنگی حکایت کرده در شعری. (سه کتاب، اخوان: 5/176)

صد خزان افسردگی بودم، بهارم کرده‌ای

تا به دیدارت چنین امیدوارم کرده‌ای (آیینه‌ای برای صداها، شفیعی کدکنی: 40/1)

یک رودخانه تحرک

یک بامداد جوانی

یک آفتاب درخشش

(مجموعه‌ی اشعار، بهبهانی: 130/1.2)

و به آواز قناری‌ها

که به اندازه‌ی یک پنجه می‌خوانند

(دیوان، فرخزاد: 417/4.5)

یک نمک مرهم و صد لاله جراحت دارم
بی نمک نیست اگر شور صراحت دارم
(گزیده‌ی ادبیات معاصر، معلم دامغانی: 3/81)

3- مقیاس‌های متناقض نما
گاه در برخی از مقیاس‌های شاعرانه بین مقیاس و مورد قیاس ارتباطی متناقض نما وجود دارد. و از نظر مفهومی مقیاس و مورد قیاس با هم در تناقض هستند.

بے قدر یک قفس پرواز! پرواز!
بیا بال و پر ما را بیاموز
(مجموعه‌ی کامل اشعار، امین پور: 4/90)

ما، در صف گدایان،
خرمن خرمن گرسنگی و فقر
از مزرعِ کرامت این عیسیٰ صلیب ندیده
با دلس هر هلال درویدیم.
(آینه‌ای برای صداها، شفیعی کدکنی: 9/287)

4- مقیاس‌های ملزم و لازم
برخی از مقیاس‌ها با مورد قیاس خود ارتباط ملزم و لازم دارند. در این مقیاس‌های شاعرانه، وجود مورد قیاس به مقیاس بستگی دارد.

در خمار یک غزل، یک پنجه‌ساز
چشم کاشی‌های ابلق خوابناک
(دیوان، ج ۱، شهریار: 15/556)

دور از تو من سوخته در دامن شبها
چون شمع سحر یک مژه خفتان تو نتوانم
(آینه‌ای برای صداها، شفیعی کدکنی: 4/27)

زان باده‌ی پر کیفیت من هم لبی تر کرده ام
من هم حدیث راستان نشینده باور کرده‌ام
خدا کند که غباری به خاطرت نرسد
(ارغون، اخوان: 1/53)

(سرودی دیگر، سیزه‌واری: 4/25)

5-مقیاس‌های کنایی

برخی از مقیاس‌های شاعرانه با مورد قیاس خود ارتباطی کنایی دارند و بیان کننده‌ی مفهومی کنایی هستند.

بارد ز چشم کبودش

یک آسمان سیر چشمی

تا بی تمنا بمیرد

با او تمنا همین بس

(مجموعه‌ی اشعار، بهبهانی: 13/406)

تاز پس آن قله‌ی جنوبی

فانوس، شبانیک شکر پختند

(در حیاط کوچک پایین، در زندان، اخوان: 114/4/115/17)

آن پنجھ، ایاز مے، کنہ، باز

لب خاموش، تو صد سوره «برائت» می، خواند

(سخن، آشنا، کاشانی؛ 17/9)

قصهی عزم رحیلت یه فسون، آوردن

6- مقیاس‌های مکانی

برخی از مقیاس‌های شاعرانه با مورد قیاس خود ارتباط مکانی دارند و مقیاس محل یا مرکز مورد قیاس است.

یک روح بے پرواہی

یک تن ہوس، یک دل عشق

تا شنگے، و شیدا یے

گ داشتم، مـ، فـ

(مجموعه اشعار، به هانه؛ 1/1093)

د، ساحا، حجاز، کنادم

کنا، او

گاهه، که بک خیابان، کیک است مه خامد

گاهه که بک سایان آههست م، مد

(خوب، هزار، بیا، حقیقت؛ ۹/۶۶، ۱۰، ۹/۶۷ و ۱۰/۶۷) دلایل های بلند عصب،

حقوق 7، 8/43: سدها، حقوق 4، 3/232: حقوق 3، 2/233.

ولی بی گمانم، که آن بی نظر

(ترا ای کهن مرز و بوم دوست دارم، اخوان: ۳/۳۰۷)

به یک آدمی جامه، صد بیشه شیر

می‌رفت و لوای رزم بر دوشش بود

(سرود سپیده، سبزواری: ۱/۴۶۵)

صد سینه شر در دل پر جوشش بود

۷- مقیاس‌های تشییه‌ی

گاه مقیاس‌های شاعرانه با مورد قیاس خود ارتباط تشییه‌ی دارند و بین مقیاس و مورد قیاس
تشابهی وجود دارد.

(دیوان، ج، شهریار: ۱۰/۱۰۹۷)

یک رستم غم! به سرنوشت سهراب

سقراط حکیم، شوکرانش در دست

آواز خوانده است

در نقیب از سکوت

در بادهای تیره‌ی شرقی

قلبم شرابخانه‌ی انگورهای اشک

یک خوشه زندگی است

من در میان باغی از تصویر

تا آب بود و شعر

تا شعر بود و آب

(فصل زمستانی، حقوقی: ۱/۱۱۸؛ سبدها، حقوقی: ۱۶/۷۸)

تا کند سرشار شهدی خوش هزاران بیشه‌ی کندوی یادش را،

(رواایا و مدارات، حقوقی: ۴/۵۵)

تا کند سرشار شهدی خوش هزاران بیشه‌ی کندوی یادش را،

(آخر شاهنامه، اخوان: ۱/۴۷؛ عاشقانه‌ها و کبوه، اخوان: ۱/۷۲)

می‌مکید از هر گلی نوشی

۸- مقیاس‌های مجازی

گاه مقیاس شاعرانه و مورد قیاس ارتباطی مجازی دارند و از طریق معنای مجازی به هم
مربط می‌شوند.

یک اوستا حماسه باید ساخت

(سرودی دیگر، سبزواری: 4/112)

در عروج چنین سلیمانی

سالی گذشت و کاروان، منزل به منزل می‌رود

(سخن آشنا، کاشانی: 2/38)

با کاروان لاله‌ها، صد کاروان، دل می‌رود

9- مقیاس‌های آلی

در بعضی از مقیاس‌های شاعرانه بین مقیاس و مورد قیاس ارتباط ابزاری وجود دارد و مقیاس ابزار و آلت مورد قیاس می‌باشد.

سال‌ها دخمه‌ی خود ظلمت زندان کردیم

(دیوان، ج ۲، شهربیار: ۱/۹۲۰)

تا دری رخنه به میخانه‌ی رندان کردیم

یک و جب زمین برای یاغچه

(مجموعه‌ی کامل اشعار، امین‌یار: 310/2)

یک دریچه آسمان، نمی‌دهد

10- مقیاس‌های ترادفی

برخی از مقیاس‌های شاعرانه ارتباطی ترادفی با مورد قیاس خود دارند و مقیاس مترادف مورد قیاس خود است.

گرچه صد ویران خرابیم، فکر تعمیرم نباش

(سوندھ، دیگر، سینواری) : 1/129

یک فلک دیوانه‌ام، در بند زنجیرم می‌باش

انواع مقیاس‌های شاعرانه‌ی غیر مرتبط با مورد قیاس

برخی از مقیاس‌های شاعرانه با مورد قیاس خود ارتباطی ندارند. این گروه از مقیاس‌های شاعرانه به دو دسته تقسیم می‌شوند:

۱- مقیاس‌های شاعرانه‌ی پیان کننده‌ی کمی و قلت:

پرخی از مقیاس‌های شاعرانه فقط مفهوم کمی و قلت را می‌رسانند. مقیاس و مورد قیاس

ارتباط دیگری با هم ندارند.

سیمین! شراب شعر تو بس مست می‌کند؛

(مجموعه اشعار، بهبهانی: 4/293)

در ما به یک پیاله تووانی نمانده است

اشکم هزار مرحله از دل گذشته است

یک جرعه صبر جام زمانم نمی‌دهد

(سخن آشنا، کاشانی: 9/29)

مرد در خلوت دریا بار

در طول سکوتی به اندازه‌ی سه نخ سیگار

که سومین را برابر ماسه‌ها

فرو می‌اندازد

(شعرهای ساحلی، حقوقی: 11/117)

2- مقیاس‌های شاعرانه‌ی بیان کننده‌ی فراوانی و کثرت:

برخی از مقیاس‌های شاعرانه فقط مفهوم کثرت و فراوانی را می‌رسانند. مقیاس و مورد قیاس ارتباط دیگری با هم ندارند.

با دل همخانگان یک آسمان بیگانه ام،

(از سال‌های آب و سراب، بهبهانی: 3/160)

شاید از سیاره‌ی در کهکشانی دیگرم

هزار فرسخ سنگین شک و شکوه به هم

(رجعت سرخ ستاره، معلم دامغانی: 15/40)

هزار فرسخ سنگین کویر و کوه به هم

و آرزویی را که عمری با تو و در تو

(هزاره‌ی دوم آهوی کوهی، شفیعی کدکنی: 1/34)

فرسنگ‌هادیوانگی آورده، با هر حلقه‌ی زنجیر،

اینک رهایش کن، رهایش کن، رهایش کن

آن چنان که به راستی داشتم خلوت می‌شدم و برای «قلالک» دیگر یک فطرت احساس بودم هم

چنان که «قلالک» برای من یک طبیعت ادارک بود. (سطحهای شعر در سطرهای نثر، حقوقی: 12/44)

مقیاس‌های نیمه شاعرانه

مقیاس‌های نیمه شاعرانه از مقیاس‌ها روش‌نگرهای عددی هستند که در آن‌ها مایه‌های هنری، خیال و عاطفه کمتر از مقیاس‌های شاعرانه است. این مقیاس‌ها حسی و عینی هستند و اغلب مورد قیاس آن‌ها هم حسی است.

در مقیاس‌های نیمه شاعرانه نیز مقیاس‌ها براندازه و مقدار ثابت و معینی از مورد قیاس دلالت ندارند و مانند روش‌نگرهای دستوری نیستند. همانند: «یک سبد لاله، سبویی عطر، صد دامن گل» که مقیاس‌های: «سبد، سبو و دامن» بر مقدار ثابت و معینی از مورد قیاس‌های: «لاله، عطر و گل» دلالت ندارند.

همچنین در مقیاس‌های نیمه شاعرانه، از مقیاس‌های شناخته شده مطابق کاربرد تعریف شده و خاص آن‌ها استفاده نمی‌شود. مانند مقیاس‌های نیمه شاعرانه‌ی: «یک جرعه اشک، دو سه پیمانه گریه» که مقیاس‌های: «جرعه و پیمانه» برای مورد قیاس‌های «اشک و گریه» کاربردی ندارد. در این قسمت، مقیاس‌های نیمه شاعرانه‌ی مرتبط با مورد قیاس و چگونگی ارتباط آن‌ها بررسی می‌شود.

انواع مقیاس‌های نیمه شاعرانه‌ی مرتبط یا مورد قیاس:

برخی مقیاس‌های نیمه شاعرانه با مورد قیاس خود ارتباط معنایی دارند. چگونگی و نحوه برقراری این ارتباط در مقیاس‌های نیمه شاعرانه، متفاوت است. بنابراین مقیاس‌ها در انواعی شامل ظرف و مظروف و تشیبیه، تقسیم شده است. ضمن تعریف هر نوع، نمونه‌های ادبی، آن بیان می‌شود.

۱- مقیاس‌های نیمه شاعرانه‌ی ظرف و مظروف:

در برخی از مقیاس‌های نیمه شاعرانه، ارتباط میان مقیاس و مورد قیاس حالت ظرف و مظروف دارد.

هزاران کجاوه پر از برگ لاله

(سخن: آشنا، کاشانه؛ 1/223)

لیے ہر کی نشانے، ز باقوت احمد

(عاشقانه‌ها و کبود، اخوان: ۱/۱۴۷؛ در حیات
کوچک پاییز در زندان، اخوان: ۸/۴۳ و ۱۸/۱۱۹)
(دیوان، ج. ۲، شهریار: ۲/۹۲۱)

تو در خزان غم آلود زندان،
چون صد سبو سبزنا، مژده‌ی صد بهاری
دامنی گل کاشتم در باغ شعر پارسی
گلبنانش گل به صد دامن نشارم می‌کنند

۲- مقیاس‌های نیمه شاعرانه‌ی تشییه‌ی

گاه در مقیاس‌های نیمه شاعرانه، ارتباط تشییه‌ی بین مقیاس و مورد قیاس وجود دارد.
سیل اشکی که به شب‌های غمش باریدم
جای شکر است که بنشست چو دُر در صدفم
صد کهکشان ستاره و هفت آسمان حریر
آورده‌ام که فرش کنم زیر پای تو
چند دریبا اشک می‌باید
تا در عزای اردو اردو مرده بگرییم؟

(مجموعه‌ی کامل اشعار، نیما: ۳/۵۷۷)
(مجموعه‌ی کامل اشعار، امین پور: ۷/۲۰۳)
(حدیث بی‌قراری ماهان، شاملو: ۵/۱۳)
مجموعه‌ی آثار، شاملو: ۴/۱۰۲۲)

انواع مقیاس‌های نیمه شاعرانه‌ی غیر مرتبط با مورد قیاس:

برخی مقیاس‌های نیمه شاعرانه با مورد قیاس خود ارتباط معنابی ندارند. این گروه از مقیاس‌های نیمه شاعرانه به دو دسته تقسیم می‌شوند.

۱- مقیاس‌های نیمه شاعرانه‌ی بیان کننده‌ی کمی و قلت:

برخی مقیاس‌های نیمه شاعرانه فقط مفهوم کمی و قلت را می‌رسانند و مقیاس و مورد قیاس ارتباط دیگری با هم ندارند.

یک جرعه

اشک چشم

(از بامداد نقره و خاکستر، حقوقی: ۱۴/۱۳، ۱۰۲) از آب رشک چشم‌های زمزم
از نان لبی بس است و دمی آبم
(تو را ای کهن مرز و بوم دوست دارم، اخوان: ۱۹/۱۱۹) وز کیسه خرج می‌کنم این‌ها را

یک خطه ابر در افق تنگ و تار هست

(مجموعه‌ی کامل اشعار، نیما: 119/18)

و آن نیز رفته شود محو و ناپدید

2- مقیاس‌های نیمه شاعرانه‌ی پیان کننده‌ی فراوانی و کثرت:

برخی مقیاس‌های نیمه شاعرانه فقط مفهوم فراوانی و کثرت را می‌رسانند و مقیاس و مورد

قیاس ارتباط دیگری با هم ندارند.

چون پرشکوه خرمی از شعله‌های سبز

(زمستان، اخوان: 185/5)

که ش در کنار گوشه رگی چند زرد بود

برگیسوی شکسته‌ی امواج بالدار

(از آوا تا هوای آفتایی، کسرایی: 8/23)

یک شط زهر از بر مهتاب ریختند

و دو گیسوی دو سوی دشت:

«فرق» جادہ ای

(گنجشک‌ها و گیلاس‌ها، حقوقی: 5/30)

که با شش ساعت دراز است

نتیجہ گیری

بررسی و تحلیل مقیاس‌های شاعرانه و نیمه شاعرانه در آثار شاعران معاصر منتخب گواه آن است که شاعران این دوره نیز از این آرایه‌ی زیبای ادبی بهره جسته‌اند. فراوانی این آرایه در آثار سیمین بهبهانی، حمید سیزواری، مهدی اخوان ثالث و شهریار بیش از دیگر شاعران است. وجود مقیاس‌های گوناگون تلمیحی، نمادین، مکانی، متناقض‌نما، تشییه‌ی و... بیانگر نوآوری و خلاقیت در ساختار و محتوای این آرایه در دوره‌ی معاصر است. همچنین وجود این آرایه‌ی زیبای ادبی در شعر این شاعران معاصر نشان دهنده‌ی این است که مقیاس‌های شاعرانه، یکی از شاخص‌های سبک ادبی در دوره‌ی معاصر است. شایسته است تا در کنار دیگر آرایه‌های ادبی زبان و ادبیات فارسی مقیاس‌های شاعرانه نیز در کتاب‌های آموزشی و تحصیلی ما تعریف و شرح داده شود تا این منظر نیز بر زیبایی شناختی، شعر فارسی، افزوده شود.

کتابنامه

- اخوان ثالث، مهدی. ارغونون، نشر مروارید، تهران، 1345.
- آخر شاهنامه، نشر مروارید، تهران، 1373.
- در حیاط کوچک پاییز، در زندان، نشر زمستان، تهران، 1379.
- عاشقانه‌ها و کبود، نشر زمستان و نگاه، تهران، 1379.
- زمستان، نشر مروارید و زمستان، تهران، 1383.
- ترایی کهن مرزو بوم دوست دارم، نشر زمستان و مروارید تهران، 1385.
- سه کتاب (در حیاط کوچک پاییز در زندان؛ زندگی می‌گوید: اما باید زیست؛ دوزخ اما سرد)، نشر زمستان، تهران، 1385.
- ارژنگ، غلامرضا. دستور زبان فارسی امروز، نشر قطره، تهران، 1387.
- امین‌پور، قیصر. مجموعه‌ی کامل اشعار، انتشارات مروارید، تهران، 1388.
- انوری، حسن و احمدی گیوی، حسن. دستور زبان فارسی 2. جلد انتشارات فاطمی، تهران، 1375.
- بهبهانی، سیمین. از سال‌های آب و سراب، انتشارات سخن، تهران، 1380.
- مجموعه اشعار، انتشارات نگاه، تهران، 1382.
- حقوقی، محمد. زوایا و مدارات، بی‌نا، بی‌جا، بی‌تا.
- فصل‌های زمستانی، بی‌نا، بی‌جا، بی‌تا.
- خروس هزار بال، انتشارات کتاب پرواز، تهران، 1368.
- شب، مانا، شب، انتشارات نگاه، تهران، 1370.
- دلان‌های بلند عصر، نشر روایت، بی‌جا، 1372.
- از باudad نقره و خاکستر، انتشارات فکر روز، تهران، 1376.
- سبدها، نشر علمی، تهران، 1378.
- گنجشک‌ها و گیلاس‌ها، انتشارات نگاه، تهران، 1381.
- شعرهای ساحلی، نشر قطره، تهران، 1386.

- 22- حقوقی، محمد. سطوح‌های شعر در سطرهای نثر، انتشارات نگاه، تهران، 1387.

23- ذاکری، احمد. مقیاس‌های شاعرانه و سبک هندی، نشریه‌ی دانشکده‌ی ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تبریز، سال 48، زمستان 1384، شماره‌ی مسلسل 197.

24- ذاکری، احمد و حیدری، فاطمه. زبان و ادبیات فارسی (عمومی)، ویراست دوم، نشر سرافراز، کرج، 1385.

25- سیزواری، حمید. سرود سپیده، انتشارات کیهان، تهران، 1368.

26- کاروان سپیده، انتشارات حوزه‌ی هنری سازمان تبلیغات اسلامی، تهران، 1373.

27- گزیده ادبیات معاصر، انتشارات کتاب نیستان، تهران، 1379.

28- سرودی دیگر، انتشارات سروش، تهران، 1381.

29- شاملو، احمد. حدیث بی‌قراری ماهان، انتشارات مازیار، تهران، 1379.

30- مجموعه آثار، انتشارات زمانه و نگاه، تهران، 1380.

31- شفیعی کدکنی، محمدرضا. شاعر آینه‌ها، انتشارات آگاه، تهران، 1368.

32- هزاره‌ی دوم آهوی کوهی، انتشارات سخن، تهران، 1378.

33- آینه‌ای برای صدای، انتشارات سخن، تهران، 1379.

34- شهریار، محمد حسین. دیوان، 3 ج، انتشارات زین و نگاه، تهران، 1376.

35- فرخزاد، فروغ. دیوان اشعار، انتشارات مروارید، تهران، 1377.

36- کاشانی، سپیده. سخن آشنا، مجموعه‌ی اشعار، انتشارات وزرات فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران، 1373.

37- کسرایی، سیاوش، از آواتا هوای آفتاب، مجموعه‌ی شعرها، انتشارات کتاب نادر، تهران، 1384.

38- معلم دامغانی، علی. گزیده‌ی ادبیات معاصر، انتشارات کتاب نیستان، تهران، 1381.

39- رجعت سرخ ستاره، نشر سوره مهر، تهران، 1387.

40- یوشیج نیما. مجموعه‌ی کامل اشعار (فارسی و طبری)، تدوین سیروس طاهیان، انتشارات نگاه، تهران، 1371.